

Dr hab. Witold Gieszczyński
Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

W walce o wolną Polskę

Po sierpniowych strajkach 1980 r. w wielu zakładach pracy województwa olsztyńskiego powstawały grupy inicjatywne tworzące niezależne związki zawodowe. Początkowo przedstawiciele olsztyńskich zakładów pracy niezależnie od siebie rejestrowali komitety założycielskie w MKS w Gdańsku. Jednak jeszcze we wrześniu 1980 r. reprezentanci 22 olsztyńskich zakładów (m.in. Olsztyńskie Zakłady Opon Samochodowych Stomil w Olsztynie, Zakład Wytwórczy Maszyn i Urządzeń Przemysłu Spożywczego Spomasz w Olsztynie) pracy utworzyli Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność”. Na czele Prezydium MKZ początkowo stanął Andrzej Bartuszek, wkrótce po jego rezygnacji zastąpiony przez Edmunda Łukomskiego. Wiceprzewodniczącymi MKZ zostali Irena Telesz i Stanisław Mackiewicz, natomiast sekretarzem Helena Truszkowska, a rzecznikiem prasowym został Mirosław Krupiński.

Tymczasowa siedziba MKZ mieściła się na terenie Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej, natomiast od 6 listopada 1980 r. przy ul. Dąbrowszczaków 39. Od początku powstania olsztyński MKZ aktywnie włączył się we wszystkie akcje protestacyjne i strajkowe organizowane przez „Solidarność”. W tym okresie olsztyńska „Solidarność” rozrastała się w bardzo szybkim tempie, by na Warmii i Mazurach ostatecznie osiągnąć wielkość ponad 150 tys. członków. Jeszcze w listopadzie 1980 r. MKZ nawiązał bliską współpracę z kurią biskupią. Duszpasterzem olsztyńskiej „Solidarności” został ks. prałat Julian Żołnierkiewicz.

Od października 1980 r. olsztyński MKZ wydawał organ prasowy pt. „Biuletyn Informacyjny MKZ NSZZ »S« w Olsztynie”, później wydawano „Solidarność Olsztyńską” oraz „Rezonans”. W kwietniu 1981r. powołano Niezależny Instytut Wydawniczy.

Obok robotniczej „Solidarności” rosły też szeregi NSZZ Rolników Indywidualnych. W dniach 14-15 listopada 1981 r. obradował I Wojewódzki Zjazd NSZZ RI „Solidarność” w którym brało udział 73 delegatów z 18 gmin województwa.

26-28 czerwca 1981 r. w Olsztynie odbyło się I Walne Zebranie Delegatów, podczas którego wybrano nowe władze związku. Przewodniczącym Zarządu Regionu Warmińsko-Mazurskiego NSZZ „Solidarność” został Mirosław Krupiński, natomiast wiceprzewodniczą-

cymi – Andrzej Bober, Michał Powrotny i Stanisław Mackiewicz. Dokonano też wyboru delegatów na Ogólnopolski Zjazd Delegatów.

Największą akcją protestacyjną zorganizowaną przez NSZZ „Solidarność” był strajk w Olsztyńskich Zakładach Graficznych, który rozpoczął się 19 sierpnia 1981 r. Protest olsztyńskich drukarzy trwał aż 19 dni kiedy to zdecydowano o zawieszeniu strajku. Jednak groźby ze strony władz, w których straszono wprowadzeniem rozwiązań siłowych spowodowały coraz większą eskalację napięcia społecznego. Nie bez znaczenia były też braki w zaopatrzeniu ludności. Protestując przeciw temu w całym kraju, w tym także w Olsztynie organizowano tzw. marsze głodowe.

13 grudnia 1981 r. Wojskowa Rada Odrodzenia Narodowego na czele z gen. Wojciechem Jaruzelskim ogłosiły wprowadzenie stanu wojennego na terenie całego kraju. Wprowadzono godzinę milicyjną, zakaz strajków, pochodów, manifestacji i zgromadzeń. Największe zakłady pracy zostały zmilitaryzowane. Zawieszono także naukę w szkołach i wyższych uczelniach. Zawieszono działalność stowarzyszeń, związków zawodowych, organizacji społecznych. Wprowadzono cenzurę przesyłek pocztowych oraz kontrolę rozmów telefonicznych. Wstrzymano wyjazdy za granicę. Poza wybranymi tytułami partyjnymi nie ukazywała się prasa. Na ulicach pojawiły się patrole milicji i wojska. Internowano również wielu działaczy związkowych, początkowo bez prawa kontaktu z rodziną.

Uwięzieni zostali czołowi działacze „Solidarności” Regionu Warmińsko-Mazurskiego. Ich losy układały się różnie. Część z nich po okresie internowania w praktyce została zmuszona do opuszczenia kraju, natomiast pozostali - nierzadko bez środków do życia - znajdowali się pod stałą kontrolą Służby Bezpieczeństwa. W praktyce sytuacja ta trwała aż do roku 1989, kiedy to w wyborach parlamentarnych działacze Komitetów Obywatelskich „Solidarność” uzyskali zdecydowane zwycięstwo. Oznaczało to koniec rządów partii komunistycznej w Polsce i w konsekwencji doprowadziło do zasadniczych zmian systemowych w kraju.